

4. Savic M. Half of Serbs Want to Stay Neutral Between EU-Russia, Poll Shows. *Bloomberg*. 2022. URL: <https://cutt.ly/gFPZbUy>
5. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/>
6. This Week in Asia. URL: <https://www.scmp.com/week-asia>
7. Telhami S., Rouse S. American Views on the Ukraine War. *The University of Maryland*. 2022. URL: <https://cutt.ly/vFP196S>

Мартинюк Лілія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

РОЛЬ ЗУСТРІЧЕЙ НА ВИЩОМУ РІВНІ У НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Анотація. У статті розглядається роль зустрічей на вищому рівні між представниками Німеччини та України, а також вплив зустрічей на подальшу зовнішню політику України, зокрема в контексті російської агресії 2014–2021 років. Подано характеристику зустрічей та наслідки їхнього проведення.

Ключові слова: зустрічі на вищому рівні, німецько-українські відносини, Україна, Німеччина, російська агресія.

Annotation. The article discusses the role of high-level meetings between representatives of Germany and Ukraine, as well as the impact of the meeting so the further foreign policy of Ukraine, in particular, in the context of Russian aggression in 2014–2021. A description of the meetings and the consequences of their holding is presented.

Keywords: high-levelmeeting, German-Ukrainianrelations, Ukraine, Germany, Russianaggression.

З початком незалежності України в її зовнішньополітичних документах відносини з ФРН розглядалися в контексті побудови співпраці із західними державами-членами ЄС і НАТО [4]. Україна вважала саме Німеччину державою-лідером, яка може сприяти реалізації євроінтеграційних прагнень нашої держави. Подальший розвиток двосторонніх відносин відбувався доволі динамічно, важливим їх каталізатором були зустрічі на найвищому та вищому рівні. Відомо, що такі зустрічі відіграють значну роль у прийнятті зовнішньополітичних рішень. Саме під час безпосереднього спілкування у вищих посадовців з'являється можливість швидко та авторитетно вирішити гострі та складні проблеми міжнародного життя.

Теоретичні аспекти зустрічей на вищому рівні висвітлені у працях О. Валіон, Т. Жихарева, О. Мельничук та інших дослідників. Двостороннім відносинам Україна–ФРН присвячено значно більше наукових робіт, у яких здебільшого розкриваються особливості економічної співпраці, політичного діалогу або кооперації в культурно-гуманітарній сфері, серед них роботи Ю. Бондаренка, І. Коміренко, А. Рожковського, Ю. Рябоконь, Г. Старостенка. «Дипломатія верхів» згадується доволі побіжно, тому метою цього повідомлення є розкрити роль зустрічей на вищому рівні для відносин України з ФРН.

Метою повідомлення є з'ясувати, як зустрічі на вищому рівні сприяли розвитку відносин України з ФРН і який мали ефект в контексті агресії Росії проти України 2014–2021 рр.

Відносини незалежної України з ФРН були встановлені після обміну нотами 17 січня 1992 р. Протягом 1992–1993 рр. було налагоджено співробітництво в

культурно-гуманітарній, науково-технічній, освітній та фінансовій сферах. Важливим акцентом у відносинах було те, що саме Німеччина сприяла формуванню євроінтеграційного курсу України. Наприклад, 14 червня 1994 р. була підписана Угода про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС. ФРН зробила вагомий внесок у підготовку проєкту цієї угоди [8, с. 100].

Протягом 1992–2005 рр. було проведено 14 зустрічей [3]. Одним із найперших візитів була зустріч президента Л. Кравчука з президентом Німеччини Р. фон Вайцеккером 1 лютого 1992 р. в Бонні, під час якої були визначені майбутні напрями співпраці. Неабиякий прорив відбувся під час президентства Л. Кучми, адже саме тоді було проведено велику кількість зустрічей та консультацій. Наприклад, візит президента Німеччини Р. Герцога до України. Ці зустрічі сприяли підтримці з боку ФРН для розвитку відносин України з іншими державами, приєднанню України до Європейської культурної конвенції та вступу до Ради Європи. Не менш важливою була зустріч президента В. Ющенка з канцлером ФРН Г. Шрьодером у березні 2005 р. щодо створення Групи з економічного співробітництва. Варто зазначити, що цей період здебільшого акцентувався на визначенні пріоритетів майбутньої співпраці та справив значний ефект на майбутні економічні, політичні, соціальні та технічні відносини.

Прихід у Німеччині до влади Ангели Меркель ознаменував доволі неоднозначний хід німецько-українських відносин, оскільки вони розглядалися переважно в контексті взаємодії з РФ, яка була головним економічним партнером ФРН, тому часто рішення, які стосувались України, залежали від Росії. Незважаючи на це, на Бухарестському саміті у 2008 р. ФРН разом з Італією, Люксембургом, Францією та Іспанією стали головними опонентами для надання Україні ПДЧ [2; с. 84].

Протягом 2005–2013 рр. проведено 47 зустрічей [3]. Однією з найбільш визначних була зустріч президента В. Януковича з канцлером ФРН А. Меркель, Федеративним президентом Німеччини К. Вульфом, міністром закордонних справ та віце-канцлером, коли сторони обговорювали майбутню угоду щодо безвізового режиму та можливого вступу України в НАТО. Можна зазначити, що в цей період основна увага приділялася розвитку економічних відносин між країнами та співробітництві в євроінтеграційному напрямку.

Німецько-українська співпраця протягом останніх восьми років зосереджувалася на можливостях вирішення конфлікту з РФ. Після вторгнення РФ на територію України Німеччина запровадила новий формат відносин з Україною, зосередивши основну увагу на безпековій складовій. Під час Революції Гідності зустрічі на вищому рівні Україна–ФРН не проводилися. Проте 1 лютого 2014 р. відбулася зустріч Ангели Меркель з Арсенієм Яценюком та Віталієм Кличком у Берліні, на якій були обговорені можливі варіанти для врегулювання ситуації [2, с. 86]. Ця подія була проявом визнання європейськими політиками української опозиції, яка відстоювала європейський вибір України. У березні 2014 р. у на засіданні Ради Європи Німеччина підтримала низку санкцій проти Росії. Впровадження санкцій ознаменувалося позитивом, оскільки ЄС та ФРН перестали вбачати в Україні нерозвинену країну пострадянського простору [2, с. 86]. ФРН наполягала на діалозі та переговорному процесі РФ і України в рамках Мінського процесу та Нормандського формату.

2014–2019 рр. відзначилися високою частотністю зустрічей на вищому рівні. Всього було проведено 97 зустрічей [3]. Німеччина є стратегічним партнером України і за активної допомоги українського посольства просуvalа українські інтереси, використовуючи при цьому інструменти публічної дипломатії. ФРН підтримувала територіальну цілісність і суверенітет України, надавала макрофінансову та гуманітарну допомогу. Важливо зазначити, що саме ФРН брала на себе функцію посередника між Росією та Україною, засуджуючи незаконну анексію Криму, але, з іншого боку, намагаючись посадити сторони за стіл переговорів. Будучи залежною від російської сировини, Німеччина не вбачала вигоди в прямій конфронтації між РФ та Україною, яка провокувала її економічні втрати, тому обрала для себе тактику, яка могла хоча б якось вплинути на лідерів країн.

Протягом 2019 р. у Німеччину було здійснено два робочих візити Міністром закордонних справ України В. Пристайком. Під час зустрічей обговорювалося досягнення прогресу в Мінських домовленостях та питання енергетичної безпеки, підтримка Німеччиною чергового курсу розробки та прийняття реформ та подальшого співробітництва [6; с. 76]. 18 червня цього ж року в Німеччині відбулася зустріч між Президентом України Володимиром Зеленським та Президентом Німеччини Франком-Вальтером Штайнмаєром, Канцлером Німеччини Ангелою Меркель, Президентом Бундестагу Вольфгангом Шойбле та представниками політичних партій. Крім того, була окрема зустріч із канцлером Німеччини на 74-й сесії Генасамблеї ООН. Спільною ідеєю усіх цих зустрічей на вищому рівні є обговорення ситуації на окупованих територіях України та підготовка до зустрічі у Нормандському форматі [6, с. 80]. Варто відзначити активну роботу представників Посольства України в Німеччині, адже саме завдяки їм вдалося підтримувати постійний діалог.

У 2020 році відбувся візит на вищому рівні голови українського парламенту до Німеччини. На зустрічі була досягнута домовленість щодо встановлення між Україною та Німеччиною енергетичного партнерства [7, с. 48], проте Україна і надалі продовжила боротися проти Північного потоку-2. Українська влада була зацікавлена у співробітництві з ФРН задля подолання COVID-19, зокрема, отримання доступу до вакцини. Україна сподівалася на поглиблення економічної співпраці для впровадження реформ.

Загалом 2020 р. характеризувався великою кількістю зустрічей на вищому рівні між представниками країн, часто здійснювалися телефонні дзвінки між Президентом України та Канцлером Німеччини, відбувалися онлайн зустрічі, робочі візити, зустрічі на рівні президентів, також відбулися переговори в чотири раунди у процесі Нормандського формату. Всього було проведено 21 зустріч [3]. Завдяки переговорам були евакуйовані українські громадяни з Бангладешу, Непалу та Перу, була домовленість, за якою Німеччина надавала приблизно 70 млн євро для впровадження реформ, розвитку демократії та підвищення енергоефективності, була підписана Угода про фінансове співробітництво [7, с. 51].

22 серпня 2021 р. в Україні відбулася зустріч президента України В. Зеленського та канцлера Німеччини А. Меркель. Зустріч пройшла після того, як А. Меркель відвідала Росію. У медіа йшла дискусія про те, що вона буде намага-

тися знову посадити президентів України та РФ за стіл переговорів [1]. Аналітики у статті PromoteUkraine зазначають, що хоча В. Зеленський фокусує зовнішню політику України на співпраці у сфері бізнесу, однак приблизно 95 % діалогу з ФРН становить питання окупованих територій [5]. Із початком повномасштабної російської агресії проти України в 2022 році Німеччина стала однією з країн, яка регулярно надає Україні допомогу. Перед війною О. Шольц намагався виступати посередником у відносинах України та РФ, щоб не допустити конфлікту.

Підсумовуючи, зазначимо, що німецько-українські відносини, починаючи з 1992 р. і дотепер, характеризувалися досить різною динамікою, оскільки часто зазнавали впливу як від низки зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Усі прагнення України долучитися до європейських структур здебільшого сприймалися Німеччиною в контексті німецько-російських відносин і йшли паралельно з інтенсифікацією двосторонніх відносин Україна–ФРН. Велику роль у цій ситуації відіграли зустрічі на вищому рівні, під час яких лідери країн фактично сформували майбутні відносини. Наслідком стала тісна співпраця між країнами. Помітним є зростання інтенсивності зустрічей на вищому рівні, яка досягнула свого максимуму в період 2014–2021 рр.

Варто зазначити, що зустрічі на найвищому рівні безпосередньо вплинули на стан відносин між країнами, перетворивши ФРН на стратегічного партнера України й одного з найбільших донорів нашої держави. Цілком реалістичною видається перспектива співпраці, яка на сьогодні полягає у фінансуванні України та постачанні до неї зброї, проте не менш важливими залишаються наукова, технічна, соціальна, освітня та гуманітарна сфери, до яких увага буде повернута вже після завершення війни в Україні.

Джерела та література

1. Куса І., Темник Ю., Умланд А. Відносини Німеччини і України під завісу епохи Меркель. *Український інститут майбутнього*. 23.08.2021. URL: <https://uifuture.org/reports/vidnosyny-nimechchyny-ta-ukrayiny-pid-zavisu-epohy-merkel/>
2. Мойсюк В. Українсько-німецькі відносини в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України. *Геополітичні пріоритети України: збірник наукових праць*. 2021. Випуск 1(26). С. 82–93.
3. Політичні відносини / Посольство України у Федеративній республіці Німеччина. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/politichni-vidnosini>
4. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року № 3360-XII. *База даних „Законодавство України”*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>
5. Україна та Німеччина: «камені спотикання» та «друге дихання» у відносинах. *PromoteUkraine*. 2020. URL: <https://www.promoteukraine.org/uk/ukraina-ta-nimechchina-kameni-spotikannya-ta-druge-dihannya-u-vidnosinah/>
6. Українська призма: Зовнішня політика 2019. Аналітичне дослідження / ГО «Рада зовнішньої політики „Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2020. 390 с.
7. Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження / ГО «Рада зовнішньої політики „Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2021. 344 с.
8. Черкас Т. Політичне і гуманітарне співробітництво України та Німеччини (1991–2010 рр.). *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 112. С. 100–103.